

Dr. habil. Kovács Tibor ny. ezredes (PhD)

A FELNŐTTKÉPZÉS HELYE ÉS SZEREPE A KATONAI SZAKKÉPZÉS INTÉZMÉNYRENDSZERÉBEN I.

A szakképzéssel és a felnőttképzéssel kapcsolatos jogszabályi előírások, szervezeti keretek

*„Célunk az volt, hogy testileg rátermett embereket neveljünk, akik mesterien kezelik fegyvereiket, hozzászoktak a fegyelemhez és az együttműködéshez és a legnagyobb mértékben büszkék katonai hitvallásukra.”
Dwight D. Eisenhowe*

Cikksorozatomban témája a felnőttképzés helyének és szerepének bemutatása, elemzése a katonai szakképzés rendszerében. Bár elméletileg e téma – a felsőfokú szakképzés¹ lehetőségeit figyelembe véve – túlmutat az MH Altiszti Akadémián (továbbiakban MH AA) folyó felnőttképzésen, a katonai felsőfokú szakképzés hiánya miatt tanulmányomat csak az ott illetve az előd képző szervezetnél (MH Kinizsi Pál Tiszthelyettes Szakképző Iskolán – MH KPTSZI) jelentkező tapasztalatok feldolgozására alapozva mutatom be.

Bevezetés

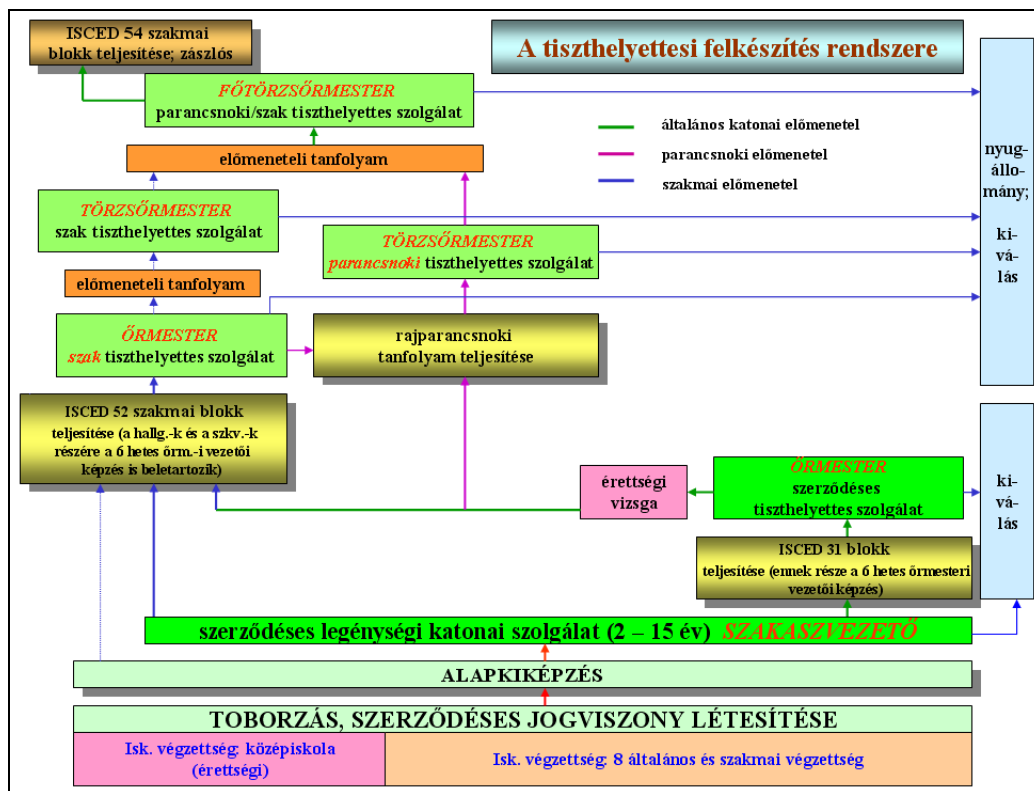
A Magyar Honvédség (továbbiakban: MH) tiszthelyettes képzése egy összetett képzési rendszer. A szakma specifikumából adódóan e rendszer egyszerre foglalja magába két szakma – a katona és a szakember (lövész, felderítő, műszaki, híradó, stb.) képzését. Ennek megfelelően a képzés kiterjed az állománykategóriához tartozó rendfokozatok közötti előmeneteli tanfolyamok, a nyelvképzés, a külföldi tanfolyamok, az át- és továbbképzések

---

¹ Az Országos Képzési Jegyzékben szép számmal szerepelnek felsőfokú szakképesítések. Ezek megszerzéséhez érettségi szükséges, a képzés pedig felsőfokú oktatási intézményekben, vagy velük megállapodást kötő középiskolákban, szakképző intézményekben történik. A felsőfokú szakképzés a felsőfokú tanulmányok főpróbájának is tekinthető, az így megszerzett tudást, kreditpontok formájában beszámíthatják a továbbtanulásnál. Ha felsőoktatási intézményben induló felsőfokú szakképzésre jelentkezőnk, akkor ezt (az egyetemi és főiskola szakok esetében is használt) felsőoktatási felvételi lapon tehetjük meg. Ez esetben a felvételi eljárásra is hasonló szabályok vonatkoznak, de a bekerülés, a sikeres felvételi jóval könnyebb. A felsőfokú szakképzést indító középiskolák maguk határozzák meg felvételi feltételeiket. (http://www.szakkepeshu.hu/szakiranytu/felsofoku_szakkepzes.html)

megszervezésére, csakúgy, mint a rendszer pilléreiként szereplő katonai szakképzések végrehajtására. (1. ábra.).

A kialakított képzési szerkezet jól látható módon a tiszthelyettes egész pályáját végig követi, azaz megvalósítja a mai kor követelményeként megfogalmazott élethosszig történő tanulás (Life Long Learning – LLL) alapelveit. Tartalmazza a korszerű tanfolyami képzéseket és a szakképzést, amely a polgári átalakulást megelőzve már a korábbi dokumentációs rendszeren belül is blokkosított, mai korszerű szóval élve modul rendszerben került megszervezésre. A rendszer figyelembe veszi a már megszerzett kompetenciákat és azok beszámítására is lehetőséget biztosít, melynek szabályozott kereteit az adott területekhez tartozó jogszabályok teremtik meg.

1. ábra: A tiszthelyettes képzés rendszere²

A cikksorozat terjedelmére való tekintettel nem vállalkozhattam az egész képzési szerkezet és annak fejlesztés irányai bemutatására, de annak egy szeletének, a címben szereplő felnőttképzés fejlesztési folyamatának bemutatására és annak oktatási feltételei kialakítása ismertetésére igen.

² PPT bemutató. Készítette: MH KPTSZI Tanulmányi és Tervező Részleg.

A témaválasztás nem öncélú, hiszen a katonai képzés szerves részét képezi, illetve elengedhetetlen része a folyamatban lévő haderőreform megvalósításának, ennek pedig nélkülözhetetlen eleme kell, hogy legyen a hivatásos (szerződéses) tiszthelyettesi állomány felkészítése a XXI. század által támasztott kihívásokra. Ezen feladatok egyik legfontosabb része a tiszthelyettesek szociális biztonságának, szakmai perspektívájának, társadalmi presztízsének megteremtése és folyamatos biztosítása, melynek egyik záloga a jól szervezett és működtetett felnőttképzés kell, hogy legyen.

Az MH szervezeti és működési korszerűsítéséből, valamint a Magyar Köztársaság (továbbiakban MK) NATO tagságából adódó követelmény lett a hadseregben belül az állománykategóriák közötti munkamegosztás átértékelése. Ennek részeként a humánpolitika egyik stratégiai fontosságú feladatává vált a tiszti-, tiszthelyettesi állomány arányoknak, a feladatköröknek és a felkészítés rendjének az új követelményekhez való igazítása. Ezt a feladatot az azonnal jelentkező igények ellenére is csak alaposan előkészített, átgondolt és hosszú távra tervezett folyamat eredményeként lehetett megvalósítani.

A cél egy olyan központosított egyintézményes tiszthelyetteseket képző és oktató iskola működtetése, ahol a tiszthelyettesi és zászlósi kar megújulása érdekében az alapképzés, a szakképzés, a zászlós képzés, a vezető zászlósképzés egy helyen folyik. Az MH AA megalakításával (és az MH KPTSZI feladatai átvételével) kezdetét vette a tiszthelyettesi és zászlósi állomány karriermodelljének a kidolgozása és felépítése.

Mi, akik ezen a területen dolgozunk, tudjuk, hogy a jövő tiszthelyetteseivel szemben támasztott követelmények teljesítésének egyik alapvető feltétele egy jól működő, az MH és a NATO követelményeinek megfelelő, magas színvonalon oktató tiszthelyettes képző intézmény, mely a katonai szakképzés specifikumaiból adódóan a képzés súlypontját a felnőttképzés irányába tolja el.

A közoktatásrendszer és a szakképzési szerkezet³

Mint azt tudjuk, a jelenlegi oktatási struktúra két rendszere (közoktatási és szakképzési) szerves összhangban és kölcsönhatásban van egymással, ezért az ezek között lévő összefüggés bemutatása elengedhetetlen.

A közoktatás rendszerét a 2011. évi CXC. nemzeti köznevelési törvény szabályozza. E törvény írja le a képzések rendszerét az óvodai képzéstől egészen a tankötelezettség teljesítéséig.

---

³ A közoktatásrendszer és a szakképzési szerkezet: Szakképzés Magyarországon 2005. OM-kiadvány alapján.

A köznevelési törvény értelmében a nevelő, valamint a nevelő és oktató intézmények a következők: óvoda; általános iskola; szakiskola; gimnázium és szakközépiskola (középiskola); alapfokú művészeti oktatási intézmény; gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézmény; diákotthon és kollégium.

A szakképzéssel kapcsolatban a köznevelési törvény szabályait a 2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről és a 2001. évi CI. felnőttképzési törvény⁴ irányadó paragrafusaival együtt kell alkalmazni. E képzések intézménytípusai a következők: szakiskola; speciális szakiskola; szakközépiskola; regionális munkaerő-fejlesztő és képző központ; felnőttképzést folytató intézmény.

A magyar közoktatási rendszer két alapvető eleme az óvoda, ahol a nevelés három éves kortól a tankötelezettség kezdetének eléréséig tart. Célja a gyermekek napközbeni ellátása, képességeinek fejlesztése, valamint az iskolai közösségi életre történő felkészítés. A másik alappillér az általános iskolai nevelés, amit a gyermek az iskolai érettség elérésétől kezdhet meg, ami széles határok között, az ötéves kortól egészen a nyolc éves kor betöltéséig lehetséges. Az általános iskolának – a különböző gimnáziumi képzésrendszerek kivételével – nyolc évfolyama van. A nyolc évfolyam elvégzése alapfokú iskolai végzettséget nyújt.

A szakiskolának kilencedik, tizedik és – a szakképesítés megszerzéséhez szükséges –, az Országos Képzési Jegyzékben (továbbiakban OKJ-ben) meghatározott számú szakképzési évfolyama van. A kilencedik és tizedik évfolyamon a Nemzeti Alaptanterv által meghatározott arányú közismereti és szakmai képzést megalapozó elméleti és gyakorlati foglalkozás folyhat. A szakmai felkészítés a pályaorientációs képzést, és a szakmai alapozó oktatást foglalja magába. A tizedik évfolyam elvégzése az alapműveltségi vizsgára⁵ történő jelentkezésre jogosít, és lehetőséget ad a tanulónak – az átjárhatóság biztosításával – az érettségi vizsga megszerzésére irányuló tanulmányainak folytatására.

Mivel e tanulmánynak nem célja e terület bemutatása, nem térek ki a felzárkóztató képzésekre, a speciális szakiskolákban folyó oktatásra.

A középfokú képzés kétféle oktatási intézménytípusban, gimnáziumban vagy szakközépiskolában teljesíthető. Mindkét intézmény alapvető célja az érettségi vizsgára és a továbbtanulásra történő felkészítés. A gimnáziumi tanulmányok megkezdésére több lehetőséget biztosít a törvény. Négy, hat vagy nyolc évfolyammal működhet a gimnázium, és

---

⁴ Utolsó módosítás 2010. január 01.

⁵ Alapműveltségi vizsga: A kötelező bevezetése előtt megszüntette a 2006. évi LXXI. „a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény módosításáról” szóló törvény, mely 2006. szeptember 1-jétől lépett hatályba (először 2008-ban lehetett volna megkövetelni a hallgatóktól).

a képzés – az évfolyamok folyamatos számozásának eredményeként – a tizenkettedik évfolyamon fejeződhet be. Amennyiben az iskolában két tannyelvű képzést folytatnak, úgy a képzés időtartama egy évvel megnövelhető.

A szakközépiskolai képzés a kilencedik évfolyamon kezdődik meg és jellemzően négy évfolyamos. A kilencedik évfolyamtól kezdődően a Nemzeti Alaptantervben meghatározottaknak megfelelően szakmai orientációs, a tizenegyedik évfolyamtól kezdődően az OKJ-ben meghatározottaknak megfelelően elméleti és gyakorlati szakmacsoportos alapozó oktatás folyhat. A szakképzés az érettségi utáni időszakra tolódott ki, a szakmai vizsgára felkészítő évfolyamok számát itt is az OKJ írja elő. A szakközépiskola a szakképzési évfolyamokon az OKJ-ben meghatározottak szerint, az utolsó középiskolai évfolyam elvégzésére vagy középiskolai végzettségre épülő szakképesítések körében készít fel szakmai vizsgára.

Iskolarendszeren kívüli szakképzés

Az iskolai rendszeren kívüli képzések a Regionális munkaerő-fejlesztő és képző központok és a felnőttképzést folytató intézmények keretén belül, elsősorban a felnőttek át-, és továbbképzését szolgálják. Az oktatást többségében a képző intézmény által kidolgozott felnőttképzési programok alapján folytatják. Az állam által elismert szakképesítések esetében a vizsgáztatási követelmények megegyeznek az iskolai szakképzésben teljesítendő elvárásokkal. Alapvető célja a szakképesítéssel nem rendelkezők, vagy a munkaerőpiacon elavult végzettségűek részére versenyképes szaktudás biztosítása és ezzel az elhelyezkedésük, munkába állásuk esélyének növelése. Rendkívül fontos szerepe van a regionális munkanélküliség csökkentésében, mivel a képzés megvalósításával a helyi igényeknek megfelelő átképzést, és képzést valósíthatnak meg.

Felsőfokú szakképzés

A felsőfokú szakképzés tekintetében az irányítási hatásköröket a szakképzésről szóló törvény határozza meg de, figyelembe kell venni a 2005. évi CXXXIX. felsőoktatási törvény irányadó paragrafusait is.

A felsőoktatás keretében felsőfokú végzettségi szintet nem biztosító képzésként szervezhető meg a felsőfokú szakképzés. A felsőoktatási intézmény felsőfokú szakképzés folytatására együttműködési megállapodást köthet bármely szakközépiskolával. Az

együttműködési megállapodást írásba kell foglalni. A felsőfokú szakképzés a felsőoktatási intézmény által készített és a szenátus által elfogadott szakképzési program szerint folyik. A szakképzési program az OKJ-ben meghatározott felsőfokú szakképesítésekre készíthető, a szakképesítésért felelős miniszter által kiadott szakmai és vizsgakövetelmények alapján. A szakképzési program tartalmazza a megegyező tartalmú szakképzésben elsajátított ismeretek beszámításának lehetőségét, továbbá a felsőfokú szakképzésben szerzett krediteknek az azonos képzési területhez tartozó alapképzésbe való beszámítását. A beszámítható kreditek száma legalább harminc, legfeljebb hatvan lehet. A képzési idő négy félév, kivéve, ha az európai közösségi jog valamely képzés tekintetében ennél hosszabb időt állapít meg. A szakközépiskolában folyó felsőfokú szakképzésben kredit akkor szerezhető, ha a szakközépiskola felsőoktatási intézménnyel kötött megállapodás alapján szervez felsőfokú szakképzést. A képzés, hatással van a felsőoktatásban államilag támogatott félévek számára (tizenkét félév), azt csökkenti, mivel a felsőfokú szakképzés abba beszámolandó.

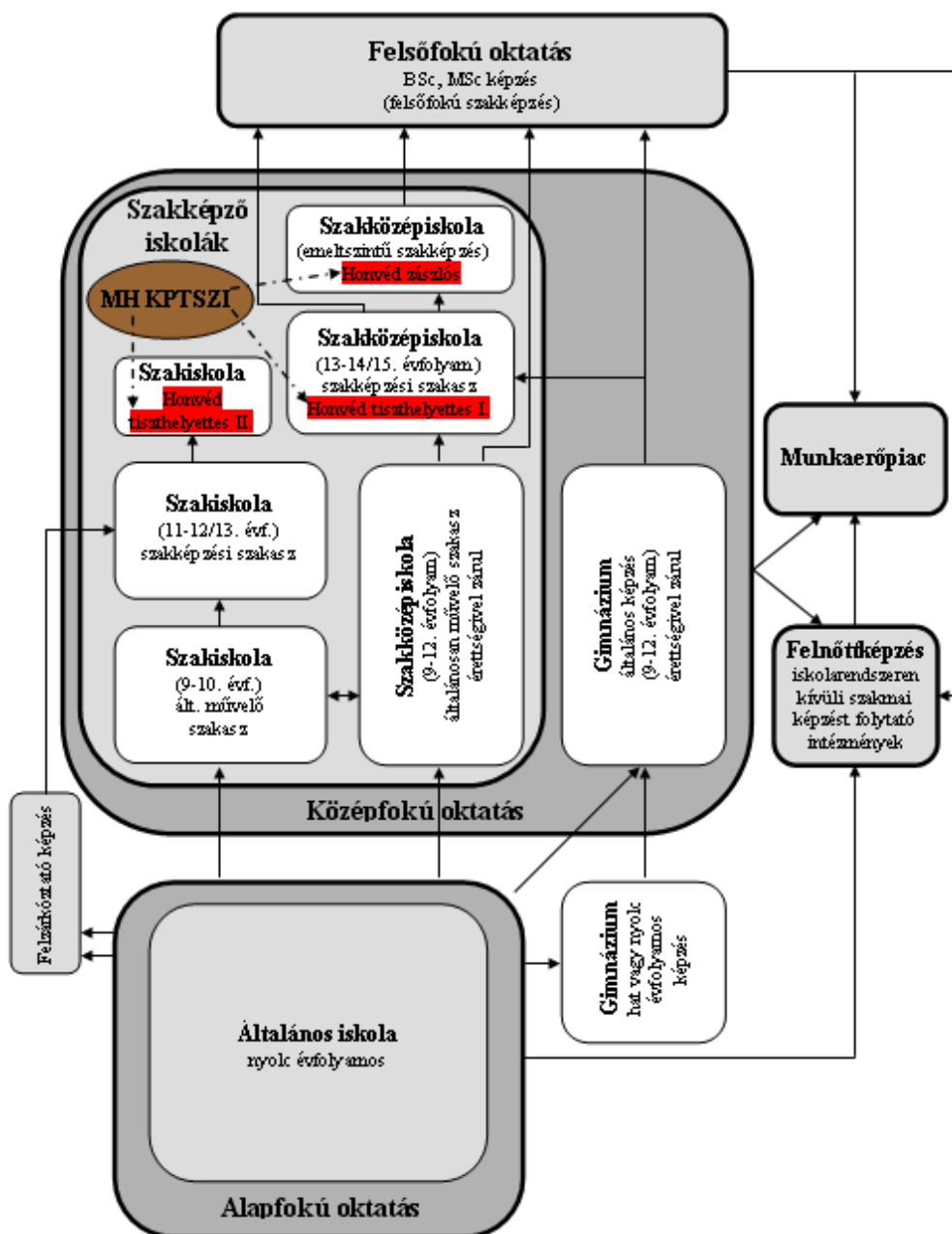
A Magyar Honvédség szakképzése, szakképesítései

A honvédelmi miniszter – mint szakképesítésért felelős miniszter – a szakképzési feladatainak ellátására a szentendrei MH AA-t egyedüli képzési és vizsgáztatási feladatokkal megbízott közép fokú katonai szakképzési oktatási intézményként működteti.

Az érvényben lévő alapító okirat értelmében az akadémia a szerződéses legénységi állomány és a polgári életből felvettek, valamint a tiszthelyettesek jogszabályokban és egyéb szabályozókban meghatározott alap- és kiegészítő alapképzését végzi. A nappali és levelező munkarendben szakképzési évfolyammal működő szakiskolai és szakközépiskolai képzések keretében „a katonai szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeinek kiadásáról” szól 17/2008. (VII. 18.) HM (SZVK) rendeletben kiadott, az OKJ-ben megjelent HM-felügyelet alá tartozó szakképesítések megszerzésére folytathat képzést az intézmény, az 1/13. évfolyamon.⁶

---

⁶ E dokumentumok jelenleg átdolgozás alatt állnak.

2. ábra: A Magyar Honvédség szakképzése, szakképesítései, a közoktatás és a szakképzés rendszerében⁷

A 2. ábra jól szemlélteti, hogy az MH AA szervei része a Magyar Köztársaság közoktatási és szakképzési rendszerének. Az iskola a középfokú oktatás, ezen belül is a szakképző iskolák szintjén található meg. Mint minisztérium által fenntartott oktatási intézmény a HM SZVK rendelet alapján, három szinten hajt végre képzési feladatot:

- emelt szintű szakképzés területén;
- a szakközépiskola szakképzési szakaszában;
- a szakiskola szakképzési szakaszában.⁸

⁷ Szerkesztette: Vartman György

Az SZVK rendelet a képzési szintek meghatározása mellett kitér:

- a honvédelmi miniszter hatáskörébe tartozó szakképesítések felsorolására;
- a – kizárólag katonai oktatási intézményekben oktatható – katonai szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeinek felsorolására;
- a külön jogszabályokban foglalt jogosultságok megfeleltetésére az Országos Képzési Jegyzékről szóló 37/2003. (XII. 27.) OM rendelettel és az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzékbe történő felvétel és törlés eljárási rendjéről szóló 1/2006. (II. 17.) OM rendelettel kiadott Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakképesítések között;
- a szakmai ismeretek típusaihoz és szakmai készségek szintjeihez tartozó meghatározásokra;
- a katonai szakképesítések tekintetében a kamarák jogkörének gyakorlására;
- a rendelet hatálybalépésekor folyamatban lévő képzések befejezésének szakmai kérdéseire.

A HM HATÁSKÖRÉBE TARTOZÓ SZAKKÉPESÍTÉSEK VIZSGATATÁSÁT MEGHATÁROZÓ JOGSZABÁLYOK

- „az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzékbe történő felvétel és törlés eljárási rendjéről” szóló 1/2006. (II. 17.) OM rendelet;
- „a honvédelmi miniszter hatáskörébe tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeinek kiadásáról” szóló 17/2008. (VII. 18.) HM rendelet;
- „A honvédelmi miniszter hatáskörébe tartozó szakképzésről és a szakmai vizsga szervezéséről” szóló 97/2008. (HK 18.) HM utasítás;
- „A katonai szakképesítések központi programjainak (tanterveinek kiadásáról)” szóló 99/2008. (HK 14.) közlemény;
- „a szakmai vizsgáztatás általános szabályairól és eljárási rendjéről” szóló 20/2007. (V. 21.) SZMM rendelet;
- A mindenkori tanév rendjéről szóló OKM rendelet;
- „a szakmai vizsgadíj és a vizsgáztatási díjak kereteiről, valamint egyes szociális és munkaügyi miniszteri rendeletek rendelkezéseinek hatályon kívül helyezéséről” szóló 20/2008. (XII. 17.) SZMM rendelet;
- „a hivatásos és szerződéses katonák át- és továbbképzésének megszervezéséről és végrehajtásáról” szóló 17/2003. (HK 7.) HM közigazgatási államtitkári és HVK vezérkari főnöki együttes intézkedés (csak tanfolyami képzések esetében!!!).

1. táblázat: A HM hatáskörébe tartozó szakképesítéseket és azok vizsgáztatását meghatározó jogszabályok

A képzési rendszerbe – mely az 1. táblázatban feltüntetett dokumentumok bevezetésével sem változott jelentősen – az MH igényeinek megfelelően, több szinten lehet becsatlakozni. A struktúra lehetőséget biztosít a jelentkezőknek alapfokú végzettség és

---

8 A képzések tartalmát a későbbiekben bővebben kifejtem.

szakképesítés (Honvéd tiszthelyettes II.), érettségi (Honvéd tiszthelyettes I.), valamint érettségi és szakképesítés (Honvéd zászlós) birtokában a képzésbe történő becsatlakozásra, melyben három szakma, huszonnégy ágazat és ötven szakirány található. A rendszer működtetése nagyon szerteágazó feladatot jelent, hiszen e képzések nagy része mind iskolarendszerben, mind azon kívül megszervezésre kerülnek.

MH Altiszi Akadémia⁹

Vezérkarfőnöki elgondolásnak megfelelően a Honvédelmi Minisztérium, valamint az irányítása alá tartozó egyes szervezetek szervezeti és létszám-racionalizálásának feladatairól szóló 103/2011. (IX. 23.) HM utasítás, a HM közigazgatási államtitkárának és az 56/2011 HM KÁT- HVKF együttes intézkedés által meghatározottak alapján 2011. november 15-i hatállyal Szentendrén létrejött a Magyar Honvédség Altiszi Akadémia (MH AA). Az MH AA önálló állománytáblával rendelkező, dandár jogállású szervezet, amely a Honvéd Vezérkar főnökének közvetlen szolgálati alárendeltségébe tartozik.

A 103/2011. HM utasítás 18.§-a rendelkezik arról, hogy az MH Központi Kiképző Bázis megnevezése MH Altiszi Akadémia megnevezésre változik és szervezetébe első ütemben beolvadnak az MH KPTSZI oktatási tevékenységet nem végző szervezeti elemei. Ennek megfelelően a MH KPTSZI feladatrendszere racionalizálásra került, rendszeresített létszáma csökkent. Az utasítás az oktatási tevékenységet végző szervezeti elemek integrációjának (így az altisztképzés teljes szervezeti integrációjának) időpontjául 2012. augusztus 1-jét jelölték meg.

Az MH AA elődszervezetei így az integrációt követően:

- MH Központi Kiképző Bázis;
- MH Kinizsi Pál Tiszthelyettes Szakképző Iskola.

Az MH KKB 2007. július 01-i hatállyal jött létre a honvédelmi miniszter 84/2007. (HK 12.) HM határozata alapján, önálló állománytáblával rendelkező dandár jogállású szervezetként, amely a Honvéd Vezérkar főnökének közvetlen szolgálati alárendeltségébe tartozott, és feladatait a HM Hadműveleti és Kiképzési Főosztály szakmai alárendeltségében hajtotta végre.

Feladatai magukba foglalták:

a) az MH katonai szervezetei szerződéses legénységi állománya, az utalt MH KPTSZI-be a polgári életből tiszthelyettes nappali alapképzésre felvételt nyert és a Zrínyi

---

⁹ Durucz né Tég lás Dóra főhadnagy által biztosított kézirat alapján.

Miklós Nemzetvédelmi Egyetemre (ma Nemzeti Közszerológati Egyetem, NKE) főiskolai alapképzésre felvett ösztöndíjas hallgatók részére egységes program és követelmény alapján alapkiképzés, valamint külön jogszabályban, HM HVKF intézkedésben meghatározott speciális, rövidített katonai alapképzések végrehajtását;

b) a szerződéses legénységi állomány előmeneteléhez kötelező át- és továbbképzések végrehajtásában való részvételt, a parancsnoki beosztású tiszthelyettesek részére tanfolyamrendszerű katonai vezetői képzések szervezését;

c) a tényleges katonai állomány szükségsszerű vagy előírt kiegészítése érdekében biztosítandó, megfelelően képzett hadműveleti tartalék kialakítása céljából tartalékosok és önkéntes tartalékosok felkészítését és kiképzését;

d) a ZMNE-re (NKE) főiskolai alapképzésre felvett ösztöndíjas hallgatók részére központi program és követelmény alapján általános katonai és gépjárművezetői kiképzés végrehajtását, valamint a képzés logisztikai támogatását;

e) módszertani felkészítő foglalkozások és kiképzési célú katonai rendezvények végrehajtását;

f) a nemzetközi békefenntartói felkészítésben és műveletekben való részvételt;

g) a katasztrófavédelmi felkészítésben és védekezésben való részvételt.

Az MH Kinizsi Pál Tiszthelyettes Szakképző Iskola, melyet a honvédelmi miniszter 92/2008. (HK 13.) HM határozata alapított, önálló állománytáblával rendelkező ezred jogállású szervezet, katonai oktatási intézmény, mely állománya a Magyar Honvédség tényleges létszámkeretébe tartozik. A szervezet a Honvéd Vezérkar főnök közvetlen szolgálati alárendeltségébe működött. A tanügyigazgatás területén tevékenységét a honvédelmi miniszter által meghatározottak alapján a Személyzeti Csoportfőnökség felügyelte.

MH KPTSZI feladatrendszere magába foglalta:

a) az iskola- és felnőttképzési rendszerű szakképzést a szerződéses, a legénységi állomány, valamint a polgári életből felvettek, valamint a tiszthelyettesek számára a jogszabályokban és egyéb szabályzóknak meghatározottak szerint;

b) szakmai középfokú oktatás folytatását nappali és levelező munkarend szerint, a csak szakképzési évfolyammal működő szakközépiskola, a középiskolai végzettséggel

rendelkező 18. életévüket betöltött hallgatók számára a honvédelmi miniszter határhörébe tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelmények kiadásáról szóló 17/2008. HM rendeletben felsorolt, az Országos Képzési Jegyzékben megjelént Honvéd tiszthelyettes I. és II. szakképesítés megszerzését;

- c) egyéb oktatás folytatását, a levelező munkarend szerinti óratartási előírásoknak megfelelően OKJ 52 Honvéd tiszthelyettes I. (az ágazat megjelölésével) és az OKJ 54 Honvéd zászlós (az ágazat megjelölésével) szakképesítések megszerzésére, OKJ 31 Honvéd tiszthelyettes II. (az ágazat megjelölésével) szakképesítés megszerzésére;
- d) részvételét a tiszthelyettes képzésre felvételt nyert hallgatók egységes program és követelmény alapján végrehajtandó alapkiképzésében , valamint kiképzési feladatok végrehajtásában.

Mindkét szervezet állománya maradandó értékek megteremtésével járult hozzá a Magyar Honvédség kiképzési kultúrájának fejlesztéséhez azáltal, hogy folyamatos fejlődéssel, a katonai ismeretek hazai és nemzetközi eredményeinek elsajátításával megfelelt a XXI. század és a NATO tagságunk jelentette kihívásoknak.

Szervezeti keretek

Az MH KPTSZI fokozatos átalakításának 2012. július 31-én történő befejezéssel megvalósult az MH AA és MH KPTSZI teljes integrációja. A jelenleg beiskolázott tiszthelyettes jelöltek egy éves képzését az MH KPTSZI oktatást végző szervezeti elemei még önállóan fejezték be, s csak ez után kapcsolódtak osztályszintű szervezetként az MH AA-hoz. Az átalakítás befejezésével az intézmény két meghatározó szervezeti eleme a Mecséri János Kiképző Osztály és a Kinizsi Pál Altiszti Oktatási Osztály lett.

A Mecséri János Kiképző Osztály közvetlenül a MH AA parancsnok szolgálati alárendeltségébe tartozó alegység. Állománya jelenleg mintegy 150 fő vezető és kiképző tiszt, zászlós és altiszt. Az osztály szakmai irányítását és felügyeletét a MH AA parancsnokának kiképzési helyettese látja el a Hadművelési és Kiképzési főnökségen keresztül.

A Mecséri János Kiképző Osztály feladatrendszere rendkívül széles körű. Szervezi, vezeti, irányítja, végrehajtja és ellenőrzi a MH altiszti állomány rajparancsnoki vezetői tanfolyamait, az MH állományába felvételt nyert szerződéses legénységi állományú katonák, honvéd altiszt és tisztjelöltek alapkiképzését, valamint a MH állományába felvett katonai végzettséggel nem rendelkező tiszthelyettesek és tisztek alapkiképzését.

Az osztály nemzetközi tanfolyamokat, katonai testnevelési és katonai közelharc módszertani foglalkozásokat, valamint terepvezetési gyakorlatokat vezet, szervez és irányít. Részt vesz az önkéntes tartalékosok kiképzésében.

A szervezeti integráció befejeződésével a szervezetbe tagozódó mintegy 150 fős állandó vezetői, oktatói és szakoktatói állománnyal rendelkező Kinizsi Pál Altiszti Oktatási Osztály osztályvezetője a MH AA parancsnok közvetlen szolgálati alárendeltségébe tartozik. Munkája szakmai irányítását és felügyeletét a MH AA parancsnokának szakképzési helyettese látja el. Az osztály feladatrendszere gyakorlatilag megegyezik a korábbi KPTSZI feladatrendszerével.

Az Altiszti Akadémia egységes szervezeti kerete feladata, hogy biztosítsa a képzési és kiképzési feladatok összehangolt – mindkét osztály szakmai és kiképző sajátosságai kihasználásával történő – költséghatékony és magas szintű végrehajtását.

A rendszerváltás és a tiszthelyettes képzés átalakítása¹⁰

A rendszerváltást követő haderőszervezés folyamatban lévő és tervezett feladatai létszámában kisebb, de lényegesen felkészültebb hivatásos tiszti, tiszthelyettesi állományt igényeltek. Mindez az eddigieknél magasabb minőségi követelményeket támasztott a katonai tanintézeti felkészítéssel szemben, többek között ennek tudható be, hogy az eltelt évtizedek alatt a tiszthelyettes képzés számtalan változást élt meg.

A rendszerváltást követően azonban – az elégtelen pénzügyi-gazdasági okokra hivatkozva valamint a bázisok csökkentésének a szándéka miatt – megszüntették a tiszthelyettes képzést végző kiképző központokat.

A megmaradt, de jórészt ideiglenes jelleggel továbbműködő intézmények egységes pedagógiai és szakmai irányítására 1991-ben létrehozták a HM Középiskolai és Kollégiumi Főigazgatóságot. A Főigazgatóságot 1993-ban megszüntették, majd két év múlva az MH Középiskolák Központi Igazgatósága néven ismét létrehozták.

Az 1990-es évek közepéig az ideiglenesség, a bizonytalanság jellemezte a középfokú katonai intézményrendszert.

A NATO felé történő orientálódás is új követelményeket vetett fel. Ezek között fontos szerepet kapott a tiszti-tiszthelyettesi arányok módosítása. A sokáig fennálló 1:1 arányt célszerű volt 1:3 arányra változtatni.

---

¹⁰ „A tiszthelyettes képzés története” – kézirat alapján.

A költségvetési kényszer és több hibás szubjektív döntés mellett 1993-ban a honvédelmi vezetés kimondta: elég volt a társadalmilag alulértékelt, gátlásokkal küzdő, műveletlen tiszthelyettesek képzéséből, meg kell teremteni a magabiztos művelt, szakmailag képzett sorkatonák és a társadalom által is elismert tiszthelyettesi kar alapjait, ezért a képzést az érettségire kell alapozni.

Az oktatási szakemberek szerint az új képzési struktúrának meg kellett őriznie az elért eredményeket, ugyanakkor minden szempontból meg kellett felelnie az 1993. évi közoktatási, valamint a szakképzési törvény új előírásainak. (Más út nem volt lehetséges, mert a szakképzésről szóló törvény hatályon kívül helyezte az Országos Szakmai Jegyzéket.) Az új rendszerű képzés bevezetése lépcsőzetesen történt, a szakközépiskolákban tanuló tiszthelyettes jelöltek kifutó rendszerben még a régi követelmények szerint fejezték be tanulmányaikat.

A közoktatási és szakképzési törvény hatályba lépését követően megkezdődött az új képzési rendszer kialakítása.

A fegyvernemek és a szakcsapatok igényei alapján már 1993-ban 21 katonai szakképesítés került be az OKJ-be. Az első ütemben 31 szakirány szakmai és vizsgakövetelményeinek kidolgozása fejeződött be, amelyet többszöri szakmai ellenőrzést követően a honvédelmi miniszter 1995-ben jogszabályban tett közzé. Az 1/1997. HM SZVK rendelet már 27 szakot, illetve 44 ágazatot tartalmazott.

Az OKJ szerinti katonai szakképzés alapvető jellemzője, hogy a megszerzett katonai szakképesítés államilag elismert végzettséget jelent. Az OKJ szerinti katonai szakképzéssel létrejött annak a feltétele, hogy tiszthelyettes és zászlósképzésben át lehetett térni az iskolarendszerű, az állam által elismert szakképesítést adó szakképzési rendszerre. E képzési forma vállalta fel, hogy a legkritikusabb és a legnagyobb létszámot érintő hivatásos tiszthelyettesi felkészítési rendszert összhangba hozza a maastrichti európai szabályozás elvével¹¹.

A bevezetésre került új tiszthelyettes képzési rendszer, a több mint három évtizedes fejlesztési folyamat addigi legracionálisabb modelljét eredményezte. A jogszabályi keretek megteremtése után az 1996. év áttörést hozott, melyben döntés született a katonai szakképző iskolák létesítéséről.

A katonai szakképző iskolák a honvédelmi miniszter 31/1996. (HK 20.), 32/1996. (HK 20.), és a 33/1996. (HK 20.) HM határozatai alapján, Szentendrén, Budapesten és

---

¹¹ Lásd: „Az oktatás és az Európai Unió” - <http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=oktatas-xx-oktatas>

Szolonokon létesültek a katonai főiskolák objektumaiban. A Középiszkolák Központi Igazgatósága irányítása alatt működő katonai szakközépiszkolák képzési szakjait a megalakult szakképző iskolák oktatták tovább. A szakképző feladatokat a főiskolák képzési objektumai, berendezési és technikai eszközei közös használatával oldották meg.

Az új szakképző iskolákban jelentősen megnövekedett az oktatásban közvetlenül résztvevő tiszthelyettesek aránya, akik megfelelő csapatszolgálati tapasztalattal rendelkeztek, sajnos a szükséges pedagógiai végzettségük azonban (kevés kivétellel) nem volt meg.

Hosszabb távon sem volt képes azonban az új iskolarendszer megoldani a tiszthelyettesi utánpótlás mennyiségi igényeit.

Az egyre szűkülő költségvetés érezte a hatását. Az eszközállomány egyre elavultabb lett, néha az oktatók és a szakoktatók leleményessége pótolta a pénzhiányt. Az eszközállomány korszerűsítése elengedhetlenné vált.

A nehézségek ellenére az eredmények kiemelkedők:

- a katonai szakképzés az érettségire épül;
- a katonai szakképesítések államilag elismert végzettséget jelentenek;
- a képzési idő lerövidül;
- erősödött és egységessé vált a katonai felkészítés;
- kialakult a törvényi feltételeknek megfelelő oktatói állomány.

A szakképző iskolák alaprendeltetése: a katonai szakképzésben résztvevő hallgatók felkészítése az Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakképesítések megszerzésére, a hivatásos tiszthelyettesi és zászlósi beosztások ellátására, valamint a főiskolák anyagi-technikai ellátása.

A szakképzés tekintetében a kamarák jogkörét a szakmai és vizsga követelményekben meghatározott katonai szervek gyakorolták.

A három szakképző iskola, különböző képzések keretében – OKJ nappali rendszerű képzés, Tiszthelyettes Előkészítő Tanfolyam, nyelvtanfolyam, Katonai Végzettséggel Nem Rendelkezők Tanfolyama (továbbiakban KVNR), hivatásos állományú tiszthelyettes érettségire felkészítő tanfolyam formájában – fennállásuk ideje alatt több mint 4200 főt bocsátott ki.

A Magyar Honvédség Vezérkar főnökének 152/2000. számú parancsával a Magyar Honvédség Központi Tiszthelyettes Szakképző Iskola (MH KTSZI) felállításával és beindításával kapcsolatos munkák elvégzése érdekében elrendelte egy ideiglenes munkacsoport létrehozását, amelyben az MH minden szakterülete képviseltette magát. A cél

egy olyan tiszthelyetteseket képző intézmény felállítása volt, ahol az alapképzés, a szakképzés, a zászlós képzés és a vezető zászlósképzés egy összefogott, egymásra épülő tanfolyamok sorozata lenne. A tiszthelyettesi és a zászlósi állomány részére olyan karriermodell kidolgozása, amely előrevetíti az „életen át” tartó tanulás lehetőségét.

A munkacsoport kidolgozta a felállítandó intézmény Szervezeti és Működési Szabályzatát, a Pedagógia Programot, a Tanulmányi és Vizsgaszabályzatot és az Alapító Okiratot. A képzési követelményeket a kamarai jogkörgyakorlókkal pontosította.

A haderő-átalakítás, a tiszthelyettesi létszám és a beosztások mennyiségének jelentős növelése, a tiszthelyettesekkel szemben támasztott új követelmények, az új előmeneteli rend és a hivatásos haderő irányába történő elmozdulás a tiszthelyettes-képzésre is hatással volt.

A tanintézet neve 2003. június 1-jétől: Magyar Honvédség Kinizsi Pál Tiszthelyettes Szakképző Iskola. 2004-ben újabb név és szervezeti változás történt: a megnevezés a Magyar Honvédség Kinizsi Pál Tiszthelyettes Képző Központra módosult.

A szervezeti változás folyamán megtörtént az alapító okirat módosítása is. Ennek nyomán a törvényességi felügyeletet ellátó Pest Megye Önkormányzata főjegyzője ideiglenes működési engedélyt adott a szervezetnek. Ehhez csatolta azokat a feltételeket, amelyek teljesítése esetén a végleges működési engedély kiadása megtörténhetett.

A feltételek teljesítése 2005 tavaszán történt meg és a szervezet régi-új névvel – Magyar Honvédség Kinizsi Pál Tiszthelyettes Szakképző Iskola – 2005. július 1-jétől folytatta feladata ellátását.

Tartalmi megújulás

Az önkéntes haderőre való áttérés egyik elengedhetetlen része a tiszthelyettesek szakképzésének felülvizsgálata volt, mellyel megteremtettük számukra a XXI. század hadseregével szemben támasztott követelményeknek megfelelő képzési rendszer működtetését.

Olyan szakképzés kialakítása és működtetése került napirendre, amely:

- erősíti a tiszthelyettesi alapképzés katonai-szakmai jellegét, lehetővé teszi az előmeneteli rendnek, a szakmai struktúrának megfelelő beosztások betöltéséhez szükséges végzettség és szakképzettség megszerzését;
- rugalmas, átjárható, széles programkínálattal és korszerű képzési szerkezettel rendelkezik valamint ráépíthető a Magyar Honvédség át- és továbbképzési rendszerére, a hivatásos és szerződéses katonák át- és továbbképzéséről szóló 17/2003. (HK.7.) HM Közig. Államtitkár és HVK.F. együttes intézkedésére;

- a hazai és a NATO beosztások követelményei szerinti felkészítést biztosít;
- lehetővé teszi a képzési összetétel és a beiskolázási létszámok szükség szerinti változását;
- biztosítja az önkéntes haderő képzési igényeihez igazodó és hosszútávon fenntartható, költség-hatékonyan működő oktatási intézmény kialakítását és működtetését;
- igazodik az országos szakképzési elvekhez, tehát biztosítja a kompetencia-alapú képzést, érvényesíti az életen át tartó tanulást, valamint megvalósítja az értékhozzáadás elvét.

A tiszthelyettesek alap-, és kiegészítő alapképzését az országos szakképzés részeként, szakképzés formájában, modulrendszerben felépítve tervezték, és valósították meg. A szakokat (ágazatokat) szűkítették és a kamarai jogkört gyakorlók igényeit is figyelembe véve állították össze.

Alátámasztotta „a tiszthelyettes szakképzés felülvizsgálatát az iskolai rendszerű szakképzés munkaerőpiac által igényelt korszerűsítésére irányuló intézkedésekről szóló 2015/2003. számú kormányhatározat, mely szerint a Kormány kötelezte a szakképesítésekért felelős minisztereket, hogy az Országos Képzési Jegyzék korszerűsítése során tegyenek intézkedéseket a kompetencia alapú bemeneti rendszer kidolgozása és a szükséges dokumentumok elkészítése érdekében”.¹²

Az oktatási tárca arra törekedett, hogy az európai normáknak megfelelő, országosan elismert szakképesítési rendszert hozzon létre úgy, hogy egységes legyen ezek OKJ-be történő felvételéhez és nyilvántartásához szükséges dokumentációinak formája, továbbá a magyar szakképzési jegyzék szerkezeti felépítésében is igazodjon a nemzetközi trendhez.

A hazai szakképzés rendszerének és tartalmának megújítása és átalakítása megkezdődött. A hazai szakképzés átalakításával hozzájárulunk az egységes európai szakképzés rendszerének megalakításához. Az átalakított szakképzésben szerzett képesítések biztosítani tudják az európai munkaerőpiacon történő megjelenést és elhelyezkedést. A munkaerőpiacon való megmaradás csak akkor lehetséges, ha a munkavállaló korszerű szakképesítéssel rendelkezik.

A Magyar Honvédség – felmérve a tiszthelyettesi utánpótlásra vonatkozó szükségletét – megtervezte szakképesítései számának csökkentését. Ennek megfelelően az

---

¹² Szakképzési Szemle 2007. évi 3. szám 318. oldal.

állam által elismert - a honvédelmi miniszter ágazatához tartozó - szakképesítésekhez kiadott szakmai és vizsgakövetelményekről szóló 17/2008. (VII. 18.) HM rendeletben háromféle szakképesítést Honvéd tiszthelyettes I., II. és a Honvéd zászlós határoztak meg.

A tárcaközi egyeztetések eredményeként iskolai rendszerben az oktatás 2008 szeptemberében megkezdődött. A többszörösen módosított 1/2006. (II. 17.) „az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzékbe történő felvétel és törlés eljárási rendjéről” szóló OM rendelet 2008. december 31-ig, vagy az új szakmai és vizsgakövetelmények rendeletben történő megjelentetéséig és annak hatályba lépéséig engedélyezi a régi OKJ mellékletében szereplő szakképesítések indítását.

A honvéd tiszthelyettes képzések jellemzői

Az iskola az OKJ besorolás szerint jogosult volt az intézménynél 31, 33; 52 és 54-es szintű képzéseket folytatni. Ennek megfelelően a Magyar Honvédség csapatai részére – az első beosztásra felkészítő tanfolyam elvégzését követően – alegységparancsnok (rajparancsnok, rajparancsnok helyettes, részlegparancsnok, kiképző tiszthelyettes, főkezelő, váltásparancsnok, szakasz tiszthelyettes, gépparancsnok, vagy azzal azonos szintű) beosztás ellátására felkészített közép fokú végzettségű szakember képeztünk. A velük szemben támasztott követelmény, hogy végzésüket követően legyenek képesek békében és minősített időszakban egyaránt a rájuk bízott alegység harckiképzésének, harcának, napi tevékenységének szervezésére és vezetésére, az alegység haditechnikai eszközei és anyagai alkalmazható állapotban tartására, szükség esetén a szakaszparancsnok, vagy a szakasz tiszthelyettes helyettesítésére. Rendelkezzenek a szükséges mértékben általános katonai, pedagógiai, vezetési és kommunikációs alapismeretekkel.

Célunk a társadalmi elvárásoknak megfelelő hivatásszerető honvéd tiszthelyettesek nevelése, akik pozitív személyiség jegyeik, vezetői és szakmai felkészültségük alapján képesek a különböző alakulatok és csapatok beosztásaiban, alegység-parancsnoki szinten a rendszeresített különböző technikai eszközök és eszközkomplexumok szakszerű üzemeltetésére, beosztottaik kiképzésével, napi életével, logisztikai biztosításával kapcsolatos tevékenységeit tervezni, szervezni, irányítani és vezetni.

Ez a képzés két formában folyt és folyik. Iskolarendszerű nappali munkarend szerinti képzésben a köznevelési törvényben meghatározottak szerint, valamint iskolarendszeren kívüli levelező munkarend szerint a felnőttképzési törvény alapján.

Cikkem második részében részletesen bemutatom a katonai felnőttképzés jellemzőit, valamint a szakmai képzések célját és típusait.

Felhasznált irodalom és dokumentumok jegyzéke

Törvények, jogszabályok

- 1.) A közoktatásról szóló többször módosított 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról;
- 2.) A felnőttképzésről szóló, többször módosított 2001. évi CI. törvény;
- 3.) 2005. évi CXXXIX. törvény a felsőoktatásról;
- 4.) az 1993. évi LXXVI. törvény a szakképzésről;
- 5.) az 1999. évi CXXI. törvény a gazdasági kamarákról;
- 6.) a 2003. évi LXXXVI. törvény a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról;
- 7.) a 2006. évi LV. törvény a Magyar Köztársaság minisztériumainak felsorolásáról;
- 8.) a 2006. évi CXIV. törvény az egyes szakképzési és felnőttképzési tárgyú törvények módosításáról;
- 9.) a 243/2003. (XII. 17.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról;
- 10.) a 130/2006. (V. 15.) Korm. rendelet a Nemzeti Fejlesztési Ügynökségről;
- 11.) a 17/2008. (VII. 18.) HM rendelet a katonai szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeinek kiadásáról;
- 12.) a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről;
- 13.) a 1/2006. (XII. 27.) OM rendelet az Országos Képzési Jegyzékről;
- 14.) a 17/2004. (V. 20.) OM rendelet a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről, valamint egyes oktatási jogszabályok módosításáról;
- 15.) az 1/2006. (II. 17.) OM rendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzékbe történő felvétel és törlés eljárási rendjéről;

- 16.) a 88/1995. (VII. 6.) OGY határozat a Magyar Honvédség hosszú, valamint középtávú átalakításának irányairól és létszámáról;
- 17.) a 2015/2003. (I. 30.) Korm. határozat a az iskolai rendszerű szakképzés munkaerőpiac által igényelt korszerűsítésére irányuló intézkedésekről;
- 18.) az 1057/2005. (V. 31.) Korm. határozat a szakképzés-fejlesztési stratégia végrehajtásához szükséges intézkedésekről;
- 19.) a 26/2001. (HK 6.) HM határozat a Magyar Honvédség Kinizsi Pál Tiszthelyettes Szakképző Iskola alapításáról;
- 20.) a 172/2005. (HK 1/2006.) HM határozat a Magyar Honvédség Kinizsi Pál Tiszthelyettes Szakképző Iskola alapító határozatának módosításáról. (Érvényben lévő alapító okirat: jelenleg az MH Kinizsi Pál Tiszthelyettes Szakképző Iskola 92/2008 (HK. 13) HM határozatban megjelölt alapító okirata, amely a 26/2009. (VI. 05.) HM határozattal került módosításra.)
- 21.) a 2005/3. (II. 15.) Honvédelmi Közlönyben megjelentetett közlemény a katonai szakképesítések központi programjairól (tanterveiről).
- 22.) A Magyar Honvédség egyes beosztásaihoz kapcsolódó munkaköri követelményekről szóló 20/2002. (IV. 10.) HM rendelet.

Intézkedések, határozatok

- 1.) Az iskolarendszerű szakképzés munkaerőpiac által igényelt korszerűsítésére irányuló intézkedésekről szóló 2015/2003. számú kormányhatározat
- 2.) A Honvédelmi Minisztérium közigazgatási államtitkárának és a Honvéd Vezérkar főnökének 17/2003 (HK 7.) HM KÁTK-HVKF együttes intézkedése a hivatásos és szerződéses katonák át-és továbbképzésének megszervezéséről és végrehajtásáról.

Cikkek, tanulmányok

- 1.) A MH Kinizsi Pál Tiszthelyettes Szakképző Iskola igazgatójának 2008/09 tanulmányi félév értékelő nevelőtestületi értekezlet beszámoló jegyzőkönyve; 4.-5. oldal);

- 2.) Vartman György okleveles mérnök őrnagy: A Magyar Honvédség tiszthelyettes képzés átalakításának megalapozása a minőségi követelmények és a haza polgári szakképzés korszerűsítésének tükrében;
- 3.) Zachár László: A felnőttképzés rendszere és főbb mutatói (<http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=felnottkepzes-zachar-felnottkepzes> – megnyitva: 2010. április 25.) című tanulmánya;
- 4.) Szűcs Endre – Vartman György: A tiszthelyettes képzés fejlődése. A katonai előképzés egy újszerű lehetősége. In.: Humánszemle, 2006/különszám, 89-106. oldal;
- 5.) Czimmer István László – Vartman György: A katonai szakképzés programjainak átalakítása. In.: Szakképzési szemle, 23. évfolyam, 2007/3. szám, 315-340. oldal.